

Nr 216.

Av herr **Andrén m. fl.**, om en erinran till fullmäktige i riksbanken om sambandet mellan dess krediter till staten och den allmänna ekonomiska utvecklingen, m. m.

Den 31 december 1950 överskreds övre gränsen för det i lag normalt medgivna högsta sedelomloppet.

Det är möjligt att de ansvariga någonstades kunna finna formell täckning för denna omständighet. Kvar står även i så fall som ett faktum att avsikten med konstruktionen av ett »tak» för sedelomloppet aldrig varit att mängden utelöpande sedlar skulle röra sig omedelbart under detta tak. Maximibeloppet är fastställt för att under gränsen ge rörelsefrihet och marginal.

En sedelutgivning som stiger utöver vad som kan anses svara mot ett normalt utvecklingsbehov är emellertid värd att observera. Den anger att någonting håller på att ske som icke bör ske.

Till frågan om hållbarare garantier mot en oberättigat utökad sedelutgivning torde riksdagen i särskilt sammanhang få tillfälle taga ställning.

Numera synes enighet råda om att sättet för statens upplåning starkt influerar det samhällsekonomiska förlopp som bland annat ger utslag i mängden utelöpande sedlar. Närmast har denna enighet fått uttryck i diskussionen kring nettoresultaten ur penningmarknadssynpunkt av centralbankens samtliga operationer. Att man därigenom når utgångspunkter för väsentliga bedömningar skall icke förnekas. Däremot kan det betvivlas att man på detta sätt får en fullständig och rättvisande föreställning om effekten av metoden att helt eller delvis täcka statens lånebehov i riksbanken. Det finns all anledning att även granska den statliga upplåningen i riksbanken som en från riksbankens normala centralbanksfunktioner isolerad företeelse. Statens upplåning göres för ändamål, som taga i anspråk arbetskraft och varor såväl för omedelbar konsumtion som investeringar. Den bör då också ges en form som icke lämnar penning- och kapitalmarknaden oberörd.

Den statliga upplåningen i riksbanken har under efterkrigstiden haft en utomordentlig omfattning. Detta är särskilt anmärkningsvärt med hänsyn till den allmänna högkonjunkturen över hela världen, vilken i och för sig borde ha manat till speciell återhållsamhet. Trots enigheten om det betänkliga i sådan upplåning, trots den allmänna marknadsutvecklingen under år 1950, visade riksbankens innehav av statspapper vid slutet av detta

är en ökning med cirka 260 miljoner kronor. Påfrestningarna på vår allmänna ekonomi och statsfinanserna under andra världskriget resulterade i en upplåning av detta slag av i och för sig betydande mått. Under efterkrigstiden har emellertid denna mer än fyrdubblats. Den statliga upplåningen i riksbanken uppgick vid årsskiftet 1950/51 till 3 443 milj. kr.

Ehuru denna utveckling i tilltagande omfattning varit föremål för kommentarer har den — varken i riksdagens debatter eller i det allmänna meningsutbytet — kommit att intaga den centrala plats dess betydelse motiverar. Från olika håll och i olika sammanhang gjorda uttalanden om nödvändigheten av återhållsamhet i denna kreditgivning från riksbankens sida hava som ovan visats ej heller lett till resultat, vilket bidragit till att skapa en ekonomisk överkonjunktur och ett växande sedelomlopp.

Under sådana förhållanden synas starka skäl föreligga för ingående överväganden rörande riksbankens rätt att bevilja statskrediter och följderna därav för den allmänna ekonomiska utvecklingen och sedelomloppet.

Det torde ej vara möjligt att omedelbart eller ens inom överskådlig tid helt avveckla riksbankens innehav av statsskuldförbindelser. Under dessa förhållanden är det desto väsentligare att varje tillfälle till minskning av detta innehav tages i anspråk och framför allt att ny upplåning icke kommer till stånd. Statskrediter, som ha till uteslutande syfte att möta säsongmässiga variationer eller avgjort tillfälliga påfrestningar, äro icke nyupplåning i den mån verklig återbetalning sker inom utsatt tid. Skulle riket utsättas för överhängande fara bör riksdagen på framställning av fullmäktige i riksbanken kunna medgiva rätt till ytterligare krediter.

På fullmäktiges uppdrag företages för närvarande inom riksbanken en översyn av 1934 års riksbankslag. Vid denna uppgivas bland annat reglerna för sedelutgivningen vara föremål för behandling. Just i detta sammanhang bör även frågan om normerna för riksbankens kreditgivning till staten närmare övervägas.

Vi hemställa,

att riksdagen måtte på sätt den finner lämpligt erinra fullmäktige i riksbanken om det samband som råder mellan dess krediter till staten och den allmänna ekonomiska utvecklingen samt påfordra att fullmäktige måtte göra denna fråga till föremål för överväganden i samband med den inom riksbanken pågående översynen av 1934 års riksbankslag.

Stockholm den 26 januari 1951.

Georg Andrén.

Gustaf Velander.

Ebon Andersson.

Axel Mannerskantz.

Karl Wistrand.

Knut Ewerlöf.

Harald Nordenson.